

Printed in Turkey

ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ

Կ. ԳՈՂԻՍ
ԵԳԵՐՈՒԹԻՒՆ (ԵԱՆԹ)
1914

361
2-23

ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԴՆՈՒՆ

Բացում ժողովին, եւ վաւերացում
Ընտրութեանց,

ՅՕԴ 1 — Կ. Պօլսի Պատրիարք Բարձ-
րաշնորհ Սրբազանը՝ իբրեւ նախագահ՝ զազ-
գային ժողովը կը բանայ մայիսի առաջին
եօթնեկին մէջ:

Բացման ճառով ընդհանուր տեսութիւն
մը կուտայ ազգային դործոց նախընթաց տար-
ւոյն վիճակին վրայ, և ժողովին ուշադրու-
թեանը կը յանձնարարէ ատենական նոր շր-
ջանն զբաղելու գլխաւոր խնդիրները:

Ատենական շրջանը մարտի վերջերը կը
լինայ, յորում ժողովը կը փակվի, յորում
սահմանադրապէս լուծանելի երեսփոխանաց
պաշտօնը կ'աւարտի, եթէ ժողովին մասնա-
կի վերանորոգումը այն տարւոյն հանդիպի:

Նոր ընտրութիւնը՝ ժամանակին սկսելով
ապրիլին կ'աւարտին:

Վարչութեան տարեկան համարատուու-
թեան ժամանակը կը համարին:

Իբրեւ նախապատրաստութիւն՝ զոր նա-
խագահ Սրբազանը կը հոգայ, բացումէն ա-
ռաջ պէտք է պատրաստ ըլլան:

Ա՝ Ընտրութեանց տեղեկագիրները, որ
առաջին նիստին օրակարգն է դիւանին կազ-
մութեան հետ:

Բ՝ Վարչութեան իւրաքանչիւր ճիւղին
տարեկան համարատուութիւնը, որ առաջին
վիճաբանելի խնդիրն է դիւանաց կազմութե-
անէն ետքը:

Յօդ. 2 — Բացման ճառէն անմիջապէս
ետքը՝ նախագահ Սրբազանը կը հրաւիրէ ե-
րեսփոխանաց երեքագոյններէն մէկը առժամ-
եայ ատենապետ բաղժիլ, և կրտսերագոյն մը՝
ատենադպրութեան պաշտօն վարել:

Այս առժամեայ դիւանին գործն է՝ վա-
ւերացում ընտրութեանց, և կազմութիւն
Մայր Դիւանին:

Յօդ. 3 — Ժողովը չվաւերացնէր զայն
ընտրութիւնը որ ընտրեալին յանձնառութիւնն
ապահովող ծանօթագիր չ'ունի ընտրող ժողո-
վին կողմէն, և ընտրելիութեան պայմաններն
ապահովող ծանօթագիր չ'ունի ընտրող ժողո-
վին կողմէն, և ընտրելիութեան պայմաններն
ապահովող ծանօթագիր՝ Պատրիարք Սրբազա-
նին կողմէն:

Ընտրութեանց տեղեկագիրները՝ որ նա-
խագահ Սրբազանին ուղղեալ են ընտրող ժո-
ղովներէն, ապահովութեան ծանօթագրով մը
Իւր Սրբազանութեան կողմէն դիւանին կ'ա-
ւանդուին:

Ատենադպիրը կ'ընթեռնու զանոնք, և
դիտողութիւններ՝ եթէ կան՝ կ'ըլլան. Ժողո-
վը կ'արտասանէ իր վճիռը ընտրութեանց օ-
րինաւորութեանը վրայ, և Ատենապետը ե-
րեսփոխան կը հռչակէ այն անունները որոց
իշխանութիւնը վաւերական դատված է:

Նախագահ Սրբազանը կը հրաւիրէ ան-
միջապէս նորընտիր երեսփոխանները՝ եթէ
ունենդրաց մէջ են, զալ տեղ առնուլ և բազ-
միլ: Եթէ չ'են, յատուկ նամակաւ կը ծա-
նուցանէ իրենց ընտրութեան վաւերացումը և
կը հրաւիրէ զանոնք յաջորդ նիստին ժողովին
աշխատութեանց մասնակցիլ:

Օրինաւորութեան թերութիւն ունեցող
տեղեկագիրը նախաձեռնութեան դիւանին կը
յղվի, և վաւերացումն ուրիշ նիստի կը մնայ:

Անմիջապէս կը ձեռնարկվի Մ. Դիւանին
կազմութեանը, եթէ ժամանակը ներէ և ժո-
ղովն ուզէ. եթէ ոչ՝ ութ օրէն վերստին կը
գումարուի նիստը ի ներկայութեան նորըն-
տիր անդամոց, օրակարգ ունենալով 1. Կազ-
մութիւն Մ. Դիւանին, 2. Կազմութիւն Նա-
խաքննիչ դիւանաց:

Կազմութիւն Մայր Դիւանի

Յօդ. 4. — Ժողովին ղեկանը՝ որ և Մայր ղեկան կ'ըսուի միւս ղեկաններուն նըկատմամբ, կը բաղկանայ մէկ ատենապետէ, երկու դեր ատենապետէ (*) և երեք ատենադպրէ. որունք մէկ շրջանի համար կ'ընտրուին և վերնորդին են:

Յօդ. 5. Ատենապետը առանձին կ'ընտրուի բացարձակ առաւելութեամբ: Իսկ երկու դերատենապետները միասին կ'ընտրուին բազմանուն քուէով (յօդ. 47), նոյնպէս և ատենադպրէ:

Ասոնք իրենց ստացած քուէից առաւելութեան կարգովը՝ իրեւ առաջին, երկրորդ և չին. կը նկատուին:

Երկու դարձ քուէարկութենէ ետքը, և տատանում պատահած ատեն, համեմատական առաւելութիւնը կը բաւէ:

Քուէից հաւասարութիւն պատահած ատեն՝ ատենապետաց երեքագոյն ընտրեալ է և ատենադպրաց կրտսերագոյնը, եթէ վիճակ չպահանջվի գոնէ երկու ձայնով. ժողովը կ'որոշէ ձեռամբարձով, առանց վէճի:

Երբ Դիւանին մէջ հրաժարում պատահի (յօդ. 111). եթէ հրաժարողը ատենապետն է նոր ընտրութիւն կ'ըլլայ. բայց եթէ երկրորդն է հրաժարողը, երրորդը երկրորդ կ'ըլլայ, և նոր երրորդը մը կ'ընտրվի: Իսկ եթէ ատենադպրներէն մէկը հրաժարի, հետեւորդն անոր տեղ կ'անցնի և երրորդը ատենադպր մը ընտրվի:

Յօդ. 6. Ատենադրութեանց արձանագրէն զատ ղեկանն ունի երեք ասօնաւոր խնդրոց կարգի ասօնաւոր, խօսից կարգի ասօնաւոր, ներկայութեան ասօնաւոր. զորոնք առաջին ատենադպրը կը բաշխէ իր պաշտօնակցաց: հսկելով անոնց վրայ իրեւ ընդհանուր ատենադպր:

Մայր ղեկանին կազմութենէն ետքը եթէ ժամանակը չը ներէ՝ նիստը կը վերնայ, ութ օրէն վերադառնալու գումարուելու պայմանաւ: Նախաքննիչ ղեկանաց կազմութիւնն ընելու համար, որ իրեւ ատենական խնդրի՝ միշտ բաւարարական է Ժողովին համար, որ չի կըրնար գործի սկսիլ իր ղեկանաց կազմութենէն առաջ:

(*) Հրահանգ. — Դերատենապետները Դիւանը չ'են ըսովի, այլ միայն բացակայութեան ատեն Ատենապետին փոխանորդելու համար:

Կազմութիւն Նախախննչ Դիւանաց

Յօդ. 7. Ժողովին մէկ մասը ղեկաններու կը բաժնուի, որոնք տարիէ տարի կը նորոգվին:

Ժողովն իր աշխատութեանց ղեկութեան և արդիւնաւորութեանը համար՝ իր ղեկաններուն յատուկ ձեռնհասութեանը կը յանձնէ վիճարանելի խնդրոց նախապատրաստական քննութիւնը:

Այս ղեկանները՝ Ձեռնհաս կամ Նախաքննիչ ղեկաններ ալ կը կոչուին, որք են՝ ա՝ Ձեռնհասութեան դիւան՝ կրօնական կամ խառն նիւթոց քննութեանը յատկացեալ. բ՝ Դաստիարակութեան դիւան, կրթական կամ դպրոցական խնդրոց քննութեանը յատկացեալ:

գ. Կալուածոց դիւան՝ վանքի, հիւանդանոցի, կտակաց և ո՛ր և է կալուածական խնդրոց քննութեանը յատկացեալ.

դ. Համարակալութեան դիւան՝ տարական պիւտճէին, հանդանակութեան, և ո՛ր և է ելմտական խնդրոց քննութեանը յատկացեալ.

ե. Յարաբերութեանց դիւան՝ թաղական և գաւառական խնդրոց և աղերսադրոց քննութեանը յատկացեալ.

զ. Իրաւասութեան դիւան՝ հովական արժողաց վերաբերեալ և վարչական խնդրոց քննութեանը յատկացեալ.

է. Նախաձեռնութեան դիւան օրինական և կանոնական խնդրոց քննութեան յատկացեալ.

բ. Խնայարարութեան դիւան՝ օրինական և կանոնական ծրագրաց կամ յօդուածոց գրական վերաքննութեանը յատկացեալ:

Բայց ասոնցմէ՝ Ժողովն ըստ հարկին և առժամանակ կերպով յատուկ մասնաժողովներ կը կարգէ՝ սովորաբար 5էն ցը 7 անդամէ. զոր օրինակ՝ Սահմանադրութեան կամ Կանոնադրութեան վերաքննութեանը համար, դատաստանի մը համար, ևլ. որոց ընտրութիւնը ղեկանաց ընտրութեան պէս կ'ըլլայ, իսկ պաշտօնին իրենց տեղեկագրին հետ կը վախճանի:

Յօդ. 8. Դիւանները (ինչպէս անունը կը ցուցնէ) երեքական անդամէ կը բաղկանան:

և անդամաց ընտրութիւնը՝ իւրաքանչիւր դիւանի համար սրբազրեւի ընդհանուր ցանկի մը վրայ կ'ըլլայ, զոր Մ. Դիւանը կը ներկայէ Ժողովին և Ժողովը ցանկը սրբազրելով մէկ դարձ քուէարկութեամբ կ'ընտրէ զամենը համեմատական առաւելութեամբ միայն (*) (յօդ. 47, գ.):

Դիւանի մը անդամը ուրիշ ղեկանի մ'ալ և մասնաժողովի մ'ալ անդամ կրնայ ըլլալ, բայց ի Ժողովին ատենապետէն:

Անձնիւր ղեկան ինք կը կարգէ իր ատենապետը ու ատենադպրը, և յանձնված խնդիրը քննելէն ետքը՝ կ'որոշէ ղեկար տեղեկարներ:

Դիւանները կուտան և իրենց ատենապետաց անունները Մ. Դիւանին, որ կը հաղորդէ Ժողովին՝ ղեկաններու ատենապետաց ցանկը:

Յօդ. 9. Դիւաններն իրենց աշխատութեանց կարգին մէջ Ժողովին օրակարգին պէտք է հետեւին, և իրենց յանձնեալ քննութեան արդիւնը կարելի եղածին չափ շուտ պէտք է հասցնեն Ժողովին. մանաւանդ երբ ատիպողութիւն կայ:

Յօդ. 10. Դիւան թէ մասնաժողով տեղեկագրով մը և տեղեկագրերի մը միջնորդութեամբ կը ներկայեն Ժողովին իրենց աշխատութեան արդիւնը, որ տեղեկագրին վերջը եղրակացութեամբ կ'ամփոփի:

Յօդ. 11. Առաջարկութեան խորհրդակցութեանը ունի ընկերակցելու խորհրդակցից ձայնով՝ զայն առաջարկութիւնը քննելու դիւանին կամ մասնաժողովին նիստերուն: Նոյն դիւանին կամ մասնաժողովին նիստերուն և նոյն առաջարկութեան, մէջերէն մէկը կ'որոշեն ղեկանը ներկայացնող:

Եթէ քանի մը հեղինակներ են մի և նոյն առաջարկութեան, մէջերէն մէկը կ'որոշեն ղեկանը ներկայացնող:

Յօդ. 12. Եթէ խնդրի մը վրայ տեղեկութիւն ստանալու համար՝ հարկ ըլլայ, ղեկաններն ուղղակի կը հաղորդակցին վարչականներն ուղղակի կը հաղորդակցին ատենապետին, ատենադպրին կամ տեղեկագրերին միջնորդութեամբ:

(*) Հրահանգ. — Ուրեքն ղեկան կամ ամբաստանող կայ մէկ ցանկի վրայ գծով գտնուած: Իւրաքանչիւր հատված երեք անուն կը պարունակէ: Մէջմէկ օրինակ այս ցանկէն բաղադրուած կը ցուեն Դիւանին օրինակ այս ցանկէն հատվածը զատ զատ երեք անունաց, որք ամէն մէկ հատվածը զատ զատ սրբազրեւի և ընդհանուր ցանկը ծաղկով քուէտուով կը ձգեն:

Նոյնպէս Բարձրագոյն Սրբազանը՝ Ժողովային գործի մը համար ըստ հարկին՝ ղեկաններէն մէկը կամ մէկ քանին՝ կամ ատենապետները միայն ի խորհրդակցութիւն կը հրաւիրէ իր քով:

Յօդ. 13. Դիւանաց ատենապետները կրնան միանալ առժամայէս և Ատենապետաց Դիւան կազմել՝ որ և Համագումար Դիւան կ'ըսվի, ազգային խիստ կարեւոր կամ յարաբերական ծանր խնդրի մը նախաքննութեանը համար:

Ժողովը կ'որոշէ Համագումար ղեկանի մը պէտքը, և Մ. Դիւանին Ատենապետը զանի կը գումարէ իր նախագահութեամբ:

Ատենապետաց ղեկանը պէտք է ըստ կանոնի՝ Պատրիարքի ընտրութեան, ամբաստանութեան և հրաժարման խնդրոց նախաքննութեանը համար (տես յօդ. 47, 84, 87):

Համագումար ղեկանին վարմունքը նոյն է որպէս միւս ղեկաններուն. (տես վերոգրեալ յօդուածները):

Ատենական կանոն

Յօդ. 14. Ազգային Ժողովը նիստ կ'ընէ քանի որ ունի օրակարգ՝ կանոնաւորապէս երկու շաբաթն անգամ մը, ուրբաթ օր, Ղալաթիոյ Ժողովարանը. ժամը 6էն մինչեւ 10. (տես բացատրութիւնը 6 և 53 յօդուածոց մէջ):

Նախագահ Սրբազանը կրնայ ըստ հարկին արտաքույ կարգի Ժողով գումարել ուրիշ օր մը:

Նախագահ Սրբազանին կողմէն երեսփոխանը ի Ժողով կը կոչվին գոնէ երկու օր առաջ, օրագրաց միջոցով կամ յատուկ կոչագրով, յորում յիշեալ պէտք է ըլլայ նիստին տեղը, որոշեալ ժամը և օրակարգը:

Երբ որ օրակարգն սպառի, նիստերը կը դադրին, բայց Ժողովը բաց կը համարվի ըստ ստալին յօդուածին Կանոնադրութեան:

Յօդ. 15. Ատենան կը բացուի ճիշդ որոշեալ ժամուն, և նախընթաց ատենագրութիւնն ընդունելութեան կը դրուի՝ ի ներկայութեան ո՛ր և է թիւի անդամոց:

Դիւանութիւն ունեցող բացակայ ատենադպրներ իրաւունք չ'ունին բողոքելու:

Յօդ. 16 — Ատենապետը կը բանայ և կը փակէ զատենանը:

Իր պաշտօնն է՝ վիճաբանութիւններն ուղղել, ատենաբանից կարգով խօսք տալ, Կանոնադրութեան պահպանութեանը հսկել, և ժողովն ըստ կանոնի ղեկավարել:

Առաջին ատենապետին բացակայութեան ատեն՝ երկրորդին կը մնայ այս պաշտօնը, և երկրորդին բացակայութեանը՝ երրորդին:

Յօդ 17 — Ատենապետաց պաշտօնն է իրարու օգնութեամբ ատենական գրութեանց հոգ տանիլ, և նիստի մատենագրութիւնը ամփոփ ու ըստ կարի ճիշտ խմբագրել՝ հետեւեալ նիստէն զոնէ 24 ժամ առաջ տպեալ հասցնել երեսփոխանաց ամէն մէկուն: Այս հոգը գլխաւորապէս առաջին ատենադպրին կը պատկանի, միւսներն իրենց յանձնը՝ ված տամարներով զբաղեալ (յօդ. 6):

Յօդ 18 — Եթէ դիպուածով՝ ատենագրութիւնը չ'է կրցած ժամանակին ցրուիլ, ընթերցուի յատենի կ'ըլլայ, և ատենապետ ու ատենադպիր կ'ըստրագրեն ընդունելութեանէն ետքը: Տպեալներն ստորագրեալ են՝ յաջորդ նիստին մէջ ընդունելու համար:

Ատենագրութիւնն ուրիշ բան չ'է քան նիստի մը մէջ անցածին ըստ կարի ճիշտ պատկերը: Դիտողութիւն՝ անոր անձիշտ երեւցած կէտերուն վրայ միայն կրնայ ըլլալ: Դիտողութեան առթիւ՝ անցեալէն թել մը բռնելով անկէ նոր խնդիր հանելը՝ խնդրէն շեղիլ է և անհրեղի (յօդ. 24, 25):

Դիտողութեանց կը պատասխանէ խմբագիր ատենադպիրը, եթէ հարկ կայ պատասխանելու. բայց թէ՛ ըողոքող և թէ՛ պատասխանող մէկ անգամ կրնան խօսիլ:

Ատենագրութեան ընդունելութիւնը ձեռամբարձով կ'ըլլայ:

Յօդ 19 — Ատենագրութեան ընդունելութեանէն ետքը՝ օրակարգին չ'անցած՝ Ատենապետը կը հաղորդէ ժողովին անոր վերաբերեալ թողութեանը, և ժողովը՝ Ատենապետին առաջարկութեանը վրայ յղումները կ'արտասանէ (1):

(1) Հրահանգ. — Ժողովին արտասանած յղումները՝ ուր որ ըլլան՝ Ատենապետը կը հրամայէ սա բաւերով, որ օրինակ՝

«Ժողովէն առ իւր դիւան (այս անուն) ի նախաքննութիւն:

(Թվական նիստին) Ատենապետն (Ստորագրութիւն):»

Կամ՝ Աղբայրին ժողովէն առ իւր Գործադիր Էշխանութիւն,

Կամ՝ առ իւր Վարչութիւն եւլն. ի տնօրինութիւն:

(Թվական եւ ստորագրութիւն):

Ժողովին մատուցեալ ո՛ր և է թուղթ՝ կամ նախագահին ուղղեալ կամ ուղղակի Ատենապետին՝ Մ. Իււանին վրայ կ'աւանդվին:

Յօդ 20 — Ժողովէն ոչ ոք անգամ կրնայ խօսիլ՝ Ատենապետէն խօսք չը խնդրած ու չ'առած:

Ատենապետը երբ իբր անգամ խօսիլ ուզէ, դեր-ատենապետին կը թողու աթոռ, ինք ալ իր կարգին խօսք կը խնդրէ ու բեմը կ'ենէ, և նոյն խնդրին համար ա'լ չը բազմիր ատենապետ:

Յօդ 21 — Ատենաբանք նշանակել պէտք է տան Դիւանին՝ անուննին, ճառելու խնդիրնին, թեր կամ դէմ խօսելիքնին:

Սօսից կարգի տօմարակալը՝ (կամ ուրիշ ատենադպիր մը) կը նշանակէ խօսք խնդրողները առաջնութեան կարգով, թեր ու դեմ խօսողաց շարքն որոշելով:

Յօդ 22 — Վիճաբանութեանց մէջ ատենաբանք փոխադարձ կարգով կը խօսին թեր ու դեմ. այսինքն թեր խօսող մ'ալ, այլ դէմ խօսող մը կուգայ. նոյնպէս և անպատի խօսողի մը կը յաջորդէ խնդրին ի նպաստ խօսող մը. և այսպէս փոխառած յաջորդութեամբ կը շարունակէ վիճաբանութիւնը:

Յօդ 23 — Ատենաբանը պէտք է բեմ ելնէ ու անկէ խօսի. եթէ (անձնական տկարութեան մը պատճառով կամ խիստ կարճ բացատրութեան մը համար) Ատենապետը բացառութեամբ չը ներէ անոր՝ իր տեղէն խօսելու: Նախագահ Սրբազանը միայն իր աթոռէն կը խօսի, և երբ խնդրէ՝ խօսքն իրն է:

Յօդ 24 — Ատենապետը խնդրէն դուրս ելնելու չէ. եթէ չեղի Ատենապետը՝ զանի ի խնդիր կը կոչէ:

Ոչ ոք կրնայ խօսք առնուլ ի խնդիր կոչման վրայ:

Յօդ 25 — Երբոր ատենաբան մը երկու անգամ ի խնդիր կոչուի մի և նոյն ճառին մէջ, ժողովը կրնայ՝ ատենապետին առաջարկութեանը վրա՝ արգիլել զանի խօսքէն ու նոյն խնդրին վրայ նոյն նիստին մէջ: — Ժողովը կը յայանէ՝ զիւր կամքը ձեռամբարձով, առանց վէճի:

Յօդ 26 — Նոյն խնդրին վրայ՝ երկու անգամէն աւելի չը խօսվիր. և խնդրողին

Ատենապետը չկրնար ներել առանց ժողովին հաճութեան. ի բաց առեալ են առաջարկութեան մը հեղինակն ու տեղեկաբերը:

Յօդ 27 — Խօսքը չը զլացուիր անձնական դէպքի մը համար խօսիլ ուղղէն (1), կամ կանոնադրական դիտողութեան մը համար:

Յօդ 28 — Ո՛ր և է բնդմիջում, ո՛ր և է անձնականութիւն, բեմական բարբառի անվայել ո՛ր և է բառ կամ բացադանշութիւն արգիլեալ է և անհրեղի:

Արգիլեալ է նոյնպէս Տէրութեան աշխարհավարութեան վրայ քննադատական ակնարկութիւնը:

Յօդ 29 — Տառն անդամոց խնդրանք՝ որ համառօտ պատճառարանեալ պէտք է Ատենապետին ձեռքը տրուի, ձեռամբարձով առանց վէճի ժողովը կ'որոշէ միթէ դռնիակ նստիլ կ'ուզէ (յօդ 81, 82):

Յօդ 30 — Ատենը փակ յայտարարելէն առաջ Ատենապետը կը կարգադրէ՝ ժողովին խորհուրդն առնելով. ի ներկայութեան որ և է թիւի անդամոց, յաջորդ նիստին օրն ու օրակարգը, որ ատենագրութեան մէջ կ'արձանագրուի, և օրագիրք կը հրատարակեն:

Ե ԳԼՈՒԽ

Քրեաւիկութիւն, եւ որոշում

Յօդ 31 — Նախավճիռ միշտ կրնայ առաջարկվիլ (2):

(1) Զորօրինակ՝ խօսքի առաջնութեան համար, քրեալի սխալ մուղղելու համար, անընդունելի բառի մը կամ թիւը մեկնուած իմաստի մը սրբագրութեան համար, եւլն: Սոյն սլարագայից մէջ՝ եթէ պատասխանելու տեղի կայ, որու որ անկէ անի միայն կը պատասխանէ. բայց թէ՛ բողբոջ թէ՛ պատասխանող մէկ անգամ կրնան խօսիլ:

(2) Բեմական լեզուի մէջ նախավճիռ կամ նախարգ վճիռ կ'ըսվի խնդիր մը որոշման տեղի ունենալ կամ մասնաւոր չ'ունենալը յայտնելու:

Հրահանգ. — Ժողովը ժամավաճառ չ'ընելու համար նախավճիռ կ'առաջարկվի, զորօրինակ՝ կրօնական կամ քաղաքական խնդրոց մէջ ձեռնհասութեան համար, սահմանադրական սկզբունք մը խախտելու համար, սահմանադրական համար (յօդ 73), համար, արդէն որոշեալ կէտի մը համար (յօդ 73), և կամ երբ վիճելի կէտը գլխաւոր խնդրի մը հետ այն աստիճան կապակցութիւն ունի որ մէկը չը լուծվի առանց միւսը յուղելու, և այն միւսը գալուստի առանց միւսը յուղելու, և այն միւսը գալուստի առանց միւսը յուղելու, և այն միւսը գալուստի առանց միւսը յուղելու:

Յօդ 32 — Վիճաբանութիւնն աւարտեալ է ընականապէս երբ խօսից կարգն ըստ պատի և ատենաբանք խօսած ըլլան քանիցս անգամ որ Կանոնագրութիւնը կը ներէ: Սակայն եթէ վիճաբանութեան ընթացքին մէջ շատ մը ձայներ քրեալ պահանջեն, Ատենապետը՝ փնտրող ատենաբանից անունները յիշեցընելով ժողովին կամքը կը հարցնէ. ժողովը կը պատասխանէ ձեռամբարձով առանց վէճի:

Յօդ 33 — Որոշման մասին քրեալի և օրակարգի պահանջմունք նախադասութիւն ունին գլխաւոր խնդրին վրայ, զորս վիճաբանութիւնը կրնան ընդհատել, այլ՝ զատենաբանին խօսքը ոչ՝ եթէ խօսած ատեն յառնեն այդ պահանջմունք:

Յօդ 34 — Վէճը փակեալ յայտարարելէն առաջ Ատենապետը միշտ կը հարցնէ ժողովին կարծիքը:

Եթէ փակման դէմ խօսք ուղղի, մէկ ատենաբանի միայն կը տրուի:

Եթէ տարակոյս կայ ժողովին կարծեաց մէջ, երկրորդ փորձէն ետքը, վիճաբանութիւնը կը շարունակուի:

Փակումն արտասանելէն ետքը՝ ալ խօսք չի տրուիր, միայն թէ խնդրին դրութեանը (1) վրայ:

Յօդ 35 — Բարեփոխութիւնք նախադասութիւն ունին գլխաւոր խնդրին վրայ և անկէ առաջ քրեալի կը դրուին:

Յօդ 36 — Արինական կամ կանոնական ծրագիրք և առաջարկութիւնք յօդուած կան ծրագիրք և քրեալի կը դրուին: Ամբողջին վրայ առ յօդուած քրեալի կը դրուին:

Ճղաւոր խնդիրներու մեջ բաժանումն իրաւունք է երբոր խնդրուի:

Յօդ 37 — Ժողովը իր որոշման ենթակեալ խնդրոց վրայ վճիռ կուտայ՝ ձեռամբարձով կամ ելունխտով (2), յայտնի քրեալով, գաղտնի քրեալով:

ցնելու. վերջապէս երբ ո՛ր և է տնտեսութիւն մը կայ զոր պէտք է բացատրէ այդ վճիռը առաջարկողը, որում խօսքը միշտ տրվի. և թեր ու դէմ խօսողները լուրջէն ետքը, խնդիր մը կրնայ առանց քննութենէ անցնելու՝ մերժվիլ կամ ետ ձգվիլ սոսկ նախակարգ վճիռով:

(1) Այսինքն ո՛ր բառերով քրեալի դրվիլը:

(2) Ելունխտ թէ՛ ձեռամբարձ անխտիր կրնայ գործածել Ատենապետը, բայց ընդհանրապէս ձեռամբարձի առաջին տարակուսելի փորձէն ետքը՝ ուր ձեռքերն համբուլու գոնաւորութիւն ծագած է, երկրորդ փորձը ելունխտով ընել աւելի որոշիչ համարուած է:

Յօդ. 38. Ձեռամբարձով որոշումն իրաւունք է ամէն խնդրոց համար, բաց այն կէտերէն զոր ներկայ կանոնադրութեան 40, 41, և 43 յօդուածք կը նախատեսեն իրրեւ բացառութիւն:

Յօդ. 39 — Ձեռամբարձով որոշումը կը կատարուի՝ թեր ու դէմ կարծեաց կողմէն զատ զատ ձեռք վերցնելով (փորձ ու հակափորձ), զոր դիւանին անդամք կը համրեն ու կը հաստատեն:

Եթէ հաստատեն թէ տարակոյս կայ՝ փորձը նորէն կը կրկնուի:

Ո՛չ ոք կրնայ խօսք առնուլ երկու փորձերու միջեւ, և ոչ իսկ երկրորդ փորձին ու քրէտարկութեան միջեւ:

Յօդ. 40 — Յայտնի քրէն իրաւունք է՝

1. Երկու տարակուսելի փորձերէն ետքը,
2. Օրինական ծրագրերներու կամ առաջարկութեանց համար:

Յօդ. 41 — Յայտնի քրէն կրնայ խընդրուիլ ամէն նիւթի համար:

Ի բաց առեալ են սա կէտերը. օրակարգի որոշում, ատենագրութեանց ընդունելութիւն, ընտրութեանց վաւերացում, հրապարմանց ընդունելութիւն, առաջնութիւն կամ նախադասութիւն. յղում, օրաձգում, վիճաբանութեան փակում, և ստիպողութեան նըկատում:

Յօդ. 42 — Յայտնի քրէն կրնայ խընդրուիլ թէ՛ ձեռամբարձ որոշումէ առաջ և թէ՛ առաջին տարակուսելի փորձէն ետքը:

Կրնայ նաեւ խնդրուիլ ձեռամբարձ որոշումէն ետքը, եթէ օրինական ծրագրի կամ առաջարկութեան մը վրայ է տրվելիք վըճիւր:

Յօդ. 43 — Յայտնի քրէն խնդրումը գրով պէտք է ըլլայ՝ գոնէ 3 անգամէ ստորագրեալ և Ատենագրութիւն ձեռքը տրուած:

Թէ՛ ստորագրողաց և թէ՛ թեր ու դէմ քրէտարկուաց անունները պէտք է ատենագրութեանց մէջ անցնին, նոյնպէս և ձեռնպահից և բացակայից անունները:

Յօդ. 44 — Յայտնի քրէտարկութիւնը կը կատարվի սա հետեւեալ կերպով.

Ատենագրութեան կը հրաւիրեն երեսփոխանները որ տեղերին նստին: Անձնիւր երեսփոխան երկու քրէտարկութիւն ունի որոց վրայ իր

անունը տպեալ է: Սպիտակագոյն քրէտարկութիւնները ընդունելութիւն կը նշանակեն, կապուտագոյնները չընդունելութիւն:

Բարապանք կը ներկայեն անձնիւր երեսփոխանի՝ զոր անունէ կը կոչէ ներկայութեան տօմարակալ ատենագրութիւն քրէտարկութեան մը որոյ մէջ կը ձգէ իր քրէտարկութիւն:

Անունաց ցանկը սպառնալէն ետքը անմիջապէս կրկին կը կոչէ ատենագրութիւն այն անունները որք քրէն չ'են տված: Անունական կոչման չը պատասխանող բացակայ կը նշանակուի, յայտնած պատճառովը, եթէ ունի (տե՛ս յօդ. 107):

Երբոր քրէտարկութիւնը հաւաքուած են, Ատենագրութեան փակեալ կը յայտարարէ ըզքրէտարկութիւնը: Քրէտարկութիւն անմիջապէս բեմին վրայ կը բերուին: Ատենագրութեան քրէտարկութիւն կ'ընեն, և Ատենագրութեան կը հռչակէ՝ զարդիւնը. այսինքն քանի քրէն վրայ, քանի քրէն դէմ, քանի քրէն ընդունվիլ կամ չընդունվիլը:

Եթէ երեք անգամ խնդրեն թէ քրէտարկութիւնը բեմին վրայ ըլլայ, Ժողովը կ'որոշէ ձեռամբարձով առանց վէճի:

Յօդ. 45. Այն ամեն պարագայից մէջ ուր յայտնի քրէն կրնայ կամ պարտ է ընդունվիլ, եթէ 5 անգամ գաղտնի քրէն խընդրեն, պէտք է որ հաղտնի ըլլայ:

Գաղտնի քրէն ալ յայտնի քրէն պէս կը խընդրվի (տե՛ս յօդ. 43):

Խնդրանքն ստորագրողաց անունները ատենագրութեան մէջ կ'անցնին, նոյնպէս և ձեռնպահից ու բացակայից անունները:

Յօդ. 46 — Գաղտնի քրէտարկութիւնը կը կատարվի սա հետեւեալ կերպով.

Անձնիւր երեսփոխան կ'առնէ երկու գնտակ, մէկը ձերմակ՝ որ ընդունելութիւն կամ այո՛ կը նշանակէ. միւսը սե որ չընդունելութիւն կամ ո՛չ կը նշանակէ: Անունական կոչման կարգով անձնիւր ոք կը ներկայանայ, բեմին վրայ դրուած սափորի մը մէջ՝ կը ձգէ իր քրէն նշանակող գնտակը. իսկ միւս գնտակը որ նշանակութիւն չ'ունի, կը տանի կը ձգէ ուրիշ սափորի մը մէջ՝ որ ատենագրաց դիւանին վրայ դրուած է:

Քրէտարկութեան ետքը՝ ամէն մարդ կ'անցնի իր տեղը կը նստի:

Ատենագրութեան կողմի մը մէջ կը պարպեն բեմին վրայ սափորը՝ ամէնուն ցուցը-

նելու կերպով կը համրեն գնտակները, և ձերմակները սեւերէն կը զատեն (*):

Գոնէ երկու ատենագրութիւն կը հաստատեն այս համարանքին արդիւնը, զոր Ատենագրութեան կը հռչակէ:

Յօդ. 47 — Ժողովին մէջ ընտրութիւնք գաղտնի քրէնով կ'ըլլան, և քրէտարկութեան չընդունելութիւն ձեռք կը կատարվի որոնք վիճակով կը հանուին:

ա. Միանուն է քրէն՝ երբոր մէկ քրէնով մէկ անուն կ'ուզվի ընտրել, և քրէտարկութեան մէկ անուն պարունակելու է:

Բազմանուն է քրէն՝ երբոր մէկ քրէնով մէկէն աւելի անուն կ'ուզվի ընտրել, և քրէտարկութեան այնքան անուն պարունակելու է որքան որ կ'ուզվի ընտրել:

Բազմանուն քրէտարկութիւնները՝ եթէ ուզված թիւէն աւելի անուն պարունակեն՝ ընդունելի են. բայց միայն՝ առաջիններէն ուզված թիւը կ'առնվի, ետքի աւելորդը չի համրուի:

բ. Ժողովին մէջ ընտրութիւնները՝ Մ. Դիւանին անդամներէն զատ որ անցանկ կ'ընտրվին թէ՛ միանուն և թէ՛ բազմանուն քրէնով (յօդ. 6), ներկայեալ ցանկի մը վրայ կ'ըլլան, որ կամ զեղչելի է կամ սրբագրելի:

գ. Սրբագրելի ցանկը՝ այնքան անուն կը պարունակէ որքան որ ընտրել կ'ուզվի, որոյ մէջ քրէտարկութեան չ'ուզած անուններն կ'աւրեն տեղը ուզածներն կը գրեն:

Մէկ դարձ քրէտարկութեան համեմատական առաւելութիւնը միայն կը բաւէ:

դ. Ձեղչելի ցանկը՝ եթէ մէկ անուն ընտրել կ'ուզվի մէջէն՝ գոնէ եռապատիկ անուն պարունակելու է. եթէ մէկէն աւելի կ'ուզվի ցանկը երկպատիկ անունամբ կը բաւէ: Նախ այս ցանկը քրէն կը դրվի. և յետոյ քրէտարկութեան կը զեղչեն այս ցանկէն աւելորդ չ'ուզած անուններն, բայց տեղը անուն չ'են կրնար դնել:

Երկու դարձ քրէտարկութեան ետքը՝ համեմատական առաւելութիւնը կը բաւէ:

(*) Հրահանգ. — Գնդակի պակասութեան տակ, առ հարկի մարթ է նաեւ թուղթի կտորներով կատարել այս գործողութիւնը, անձնիւր անգամ՝ դրացւոյն չընդունելու դեռ թուղթեամբ և ընթերցանելի կերպով իր այո՛ն կամ ո՛չը թուղթի կտորի մը վրայ գրելով: Այն ատեն երկու սափորի ալ հարկ չը կայ:

Ձեղչելի ցանկը պէտք է կոչնագրին հետ հաղորդեալ ըլլայ երեսփոխանաց, որպէս զի ժամանակ ունենան ընտրելեաց վրայ պէտք եղած ծանօթութիւններն ստանալու:

ե. Դիւանաց և մասնաժողովոց ընտրութիւնը սրբագրելի ցանկի վրայ կ'ըլլայ զոր Մ. Դիւանը կը ներկայէ և Ժողովը կը սրբագրէ:

զ. Վարչութեան անդամոց ընտրութիւնը զեղչելի ցանկի վրայ կ'ըլլայ, զոր Համագումար Դիւանը Պատրիարքին հետ խորհրդակցութեամբ կը պատրաստէ և Ժողովը կը զեղչէ (*):

է. Պատրիարքի ընտրութիւնը բացարձակ առաւելութեամբ կ'ըլլայ՝ զեղչելի ցանկի վըրայ, զոր վարչութիւնը կը ներկայէ՝ Սահմանադրութեան պահանջած կրօնական ու քաղաքական պայմանաց ապահովութեան ծանօթագրով մը, և միանգամայն ընտրելեաց անցեալն ու արժանիքը պատճառաբանող համառօտ տեղեկագրով մը. զոր ատենագրութեան զիւանը կը նախաքննէ (13):

Այս դիւանին իր դիտողութեամբ կ'եզրակայէ իր կարծիքը՝ կամ անսրբագրելի ընդունելութեան ցանկին, կամ սոսկ փոփոխութեամբ արժանաց կարգին, և կամ սրբագրութեան զոր կ'առաջարկէ: Ժողովն այդ առաջարկեալ փոփոխութիւն կամ սրբագրութիւնը կ'ընդունի կամ կը մերժէ ձեռամբարձով առանց վէճի, և յետոյ ըստ այնմ կը զեղչէ ցանկն իր քրէնով:

Քրէնից հաւասարութիւն պատահած ատեն՝ երիցագոյնն ընտրեալ է, եթէ վիճակ չը պահանջվի գոնէ երկրորդող ձայնով. Ժողովը կ'որոշէ ձեռամբարձով առանց վէճի միթէ վիճակը կ'ընդունի:

Սոյն կանոնով կը քննէ Ժողովը պատրիարքական տեղապահութեան ընտրելեաց ցանկը, եթէ իրեն դայ:

Սոյն ձամբէն կ'անցնի Ժողովին մէջ եւ կաթողիկոսական ընտրելեաց ցանկը՝ որ կողմէ որ դայ, և սոյն օրինակ կը մասնակցի Ազգային Ժողովն այդ ընտրութեան:

Յօդ. 48 — Քրէնի մասնակցողաց բացարձակ առաւելութեամբ կը գոյանայ Ժողովին որոշումը:

(*) Կրօնականին համար տե՛ս Սահմանադրութեան մէջ իր յօդուածը:

կրնայ խնդրվի վարչութեան կողմէն, հեղինակին կողմէն, ո՛ր և է երեսփոխանի կողմէն:

Յօդ. 58 — Ստիպողութիւն յայտարարել տալու խնդրանքը պատճառաբանեալ պէտք է ըլլայ:

Ժողովն անվէճ կ'որոշէ՝ Ատենապետին հարգման վրայ՝ եթէ տեղի կ'այ հիւր տալու ստիպողութեան խնդրանքին:

Յօդ. 59 — Եթէ ստիպողութիւնն յայտարարվի, Ժողովին հարցվելէն ետքը դիւաններուն կը յղվի (յօդ. 9), և ըստ այնմ վիճաբանութեան օրը կ'որոշվի:

Նախաքննիչ դիւանին տեղեկագրին վրայ՝ Ժողովն անմիջապէս վիճաբանութիւնը կը բանայ և պարզ ձևով (այսինքն միակ քըւէարկութեամբ) մը կը տնօրինէ որոշումը:

Եթէ ստիպողութիւնը չ'ընդունվի, օրինական խնդրոց համար՝ տես 66 յօդ. և պարզ խնդրոց համար՝ 62 և 63 յօդուածները:

Յօդ. 60 — Օրինական խնդրի մը կամ առաջարկութեան մը ստիպողական բնութիւնը կրնայ ետ առնվի՝ երեսփոխանի մը խնդրանքին վրայ՝ Նախաքննիչ դիւանին տեղեկագրին աւանդումէն ետք: Այս ետ առումը ա'լ չը կրնար խնդրվի վիճաբանութեանց բացումէն ետքը:

Է. ԳԼՈՒԽ

Առաջարկութիւնք

Յօդ. 61 — Երեսփոխանի մ'ըրած ո՛ր և է առաջարկութիւն՝ օրինական թէ պարզ՝ գրաւոր պէտք է ըլլայ: Ատենապետին կ'արվի որ Ժողովին հաղորդելէն ետքը՝ նոյն խնդրին ձեռնհաս դիւանին նախաքննութեանը կը յանձնէ (յօդ. 9 և 10):

Այս դիւանը հակիրճ տեղեկագիր մը կը բերէ, որոյ հղարկացութիւնն է կա'մ պարզապէս մերժում, կա'մ օրաձգում, կա'մ նկատառում:

Սակայն, եթէ գիտնայ այս դիւանը թէ ուրիշ դիւան մը արդէն այնպիսի խնդրով մ'ըբաղեալ է որ կապակցութիւն ունի այդ առաջարկութեան հետ, անդէն ու բերանացի կը խնդրէ Ժողովէն որ այն դիւանին յղվի առաջարկութիւնը:

Յօդ. 62 — Եթէ ձեռնհաս դիւանը պարզապէս մերժման կամ օրաձգման հղարկայէ, Ժողովը կ'անցնի իր օրակարգին: Եթէ նկատառման հղարկայէ, նախ 'զանի կ'որոշէ Ժողովը: Եթէ նկատառումն ընդունի կանցնէ 'զանի խնդրոց տօմարին մէջ ուր կ'ըստպատէ իր օրակարգը և ելք կուտայ առաջարկութեան՝ պարզ որոշման հղանակաւ, եթէ պարզ է առաջարկութիւնը:

Յօդ. 63 — Առաջարկութեան մը հեղինակը՝ երբ վէճն անգամ բացված ըլլայ, կրնայ զանի միշտ ետ առնուլ: Բայց եթէ ուրիշ երեսփոխան մը զանի բռնէ, վիճաբանութիւնը կը շարունակվի:

Յօդ. 64 — Ժողովէն մերժեալ կամ օրաձգեալ առաջարկութիւնը չ'են կրնար մէյ մ'ալ ներկայանալ երեք նիստէ առաջ՝ եթէ նրկատողութեան առված են վեց նիստէ առաջ՝ եթէ առաջին որոշումը մերժեալ են:

Յօդ. 65 — Վարչութեան կողմէն ներկայեալ օրինական ծրագիր կամ առաջարկութիւն՝ անդամոց մէկուն ձեռքը Մ. Դիւանին վրայ կ'աւանդվի յետ ընթերցման, եթէ ընթերցում ըլլայ:

Այս ծրագիրները պատճառաբանեալ են, և եթէ կարելի է՝ տպեալ և երեսփոխանաց ցրեալ, որպէս են նաև յատուկ մասնաժողովէ մը աւանդեալ սահմանադրական կամ կանոնադրական ծրագիրք կամ յօդուածք:

Ատենապետը՝ սոյն խնդրոց յատկացեալ բեմական նախաձեռնութեան դիւանին կը յղէ 'զօրինական ծրագիրը կամ առաջարկութիւնը, խնդիրն ուսումնասիրելու և նախապատրաստական քննութիւնն ընելու համար (յօդ. 9 և 10):

Նախաձեռնութեան դիւանին տեղեկագիրը Մ. Դիւանին վրայ կ'աւանդվի յետ ընթերցման, եթէ ընթերցում ըլլայ: Ատենապետը կ'առաջարկէ և Ժողովը կ'որոշէ վիճաբանութեան օրը:

Յօդ. 66 — Ո՛չ մէկ ծրագիր օրինաց՝ բաց ստիպող գէպերէ՝ չը դրվի վերջնական քըւէի, եթէ երեք որոշումէ չ'անցնի՝ իրարմէ գոնէ մէկ չաբաթ միջոցով:

Առաջին որոշումը յատկապէս ծրագրին ընդհանրութեանը վրայ կ'ըլլայ Ժողովին կը հարցվի միթէ կ'ուզէ երկրորդ որոշման անցնիլ:

Երկրորդ որոշումը կ'ըլլայ ամեն մէկ յօդ.

ուած քըւէի դնելով, նաև անոնց վերաբերեալ բարեփոխութիւնները, եթէ կան: Ժողովը կ'որոշէ միթէ կ'ուզէ երկրորդ որոշման անցնիլ:

Երկրորդ որոշումէն ետքը՝ որ ծրագրին բովանդակութեանը և մասնաւոր տրամադրութեանց վրայ կ'ըլլայ, վերջնական քըւէի կը ձեռնարկվի, որն որ կը կնքէ 'զորոշումը:

Ժողովը կրնայ այս վերջնական քըւէէն առաջ՝ Խմբագրութեան դիւանին յղել ծրագիրը. որպէս զի գլխոց և յօդուածոց դասակարգութեանը նայի և օրէնսդրական ոճին ու յատկաբանութեանց ուշադրութեամբ վերաքննութիւնն ընէ: Այս յղումն իրաւունքն է եթէ ձեռնհաս դիւանը խնդրէ:

Գրական վերաքննութեանէն ետքը մէյ մ'ալ կը կարգացվի Ժողովին, և բացված վիճաբանութիւնը մի միայն խմբագրութեան վրայ կրնայ ըլլալ:

Յօդ. 67 — Բարեփոխութիւնը խմբագրեալ կը տրվի Ատենապետին:

Ժողովը քըւէ չը տար ո՛չ մէկ բարեփոխութեան վրայ եթէ՝ բացատրվելէն ետքը՝ չ'ունենայ երկրորդող մը:

Յօդ. 68 — Երկրորդ որոշման միջոցին առաջարկված բարեփոխութիւնը՝ նախաքննիչ դիւանին կամ մասնաժողովին յղել իրաւունքն է եթէ տեղեկագրերը խնդրէ:

Երկրորդ որոշման փակումէն ետքը ներկայեալ նոր բարեփոխութիւն կամ յաւելում՝ ծական յօդուած՝ երկրորդ որոշման բացումէն առաջ հաղորդված պէ'տք է ըլլայ՝ նախաքննիչ դիւանին կամ մասնաժողովին:

Յօդ. 69 — Եռեակ քըւէարկութեամբ բարդ որոշման տնօրէնութիւնը պիւտճէի խնդրոց և տեղեկան օրինաց համար չ'է. ասոնք միակ քըւէարկութեամբ և պարզ որոշման եղանակաւ կը տնօրինվին: Այլ Սահմանադրական այն կէտերուն համար է որ ընդհանուր ազգին մէջ իբրեւ օրէնք պիտ' իշխեն. ինչպէս ընտրական օրէնք, հանգանակութեան օրէնք, դատարկութեան օրէնք, իրաւանց ու պարտեաց արդար սկզբունքէն բղխեալ այն տրամադրութիւնք՝ որ կայսերական ընդհանուր օրինաց համաձայն՝ ազգային վարչութեան ընթանալու շաւիղը կը գծեն և անհատից յարգըն ու պատկառանքը կը պահանջեն:

Յօդ. 70 — Այն օրինաց համար՝ որք ըստիպողութեան պատճառով պարզ որոշման եղանակին ենթարկեալ են (յօդ. 59), Բարեփոխական ենթարկեալ են

ծրաշնորհ՝ իբրեւ գործադիր իշխանութեան Պետ' իրաւունք ունի երկրորդ որոշում մ'ալ խնդրելու՝ զոր պատճառաբանեալ դիտողութեամբ կը յայտնէ Ժողովին:

Յօդ. 71 — Եթէ երեք որոշմանց մէկուն մէջ մերժվի օրինական ծրագիր մը, երեք նիստէ առաջ չը կրնար դարձեալ երեւիլ Ժողովին օրակարգին մէջ:

Յօդ. 72 — Ժողովին որոշմանց արդիւնքը Ատենապետը կը հռչակէ սա բառերով՝

«Ազգային Ժողովն ընդունեց», կամ՝ «Ազգային Ժողովը չ'ընդունեց»:

Յօդ. 73 — Ազգային Ժողովին վերջնական վճիռը նոյն ժամէն գործադրելի է:

Ատենապետը՝ Ժողովին կամքը առնելէն ետքը՝ յանուն Ժողովին ստորագրելով կը հրամանէ վճռագիրը, նիստին օրէն թվականեալ, 'զոր և առնադրելի մը կ'ստորագրէ: Վճռագիրը Ատենապետին ձեռքը Բարձրաշնորհ Սրբազանին կը տրուի, զոր ինքն ալ ստորագրելով՝ նախագահական հրամանամբ գործադրութիւնը կ'ապահովէ:

Օրինակը Պատրիարքարանի դիւանին մէջ արձանագրուելով օրինաց գրքին մէջ, վճռագիրը կը պահվի Ազգային Ժողովին թանգարանին մէջ:

Ասկէ ութ օրէն՝ Բարձրաշնորհ Սրբազանը պատրիարքական կոնդակաւ կը ծանուցանէ նրա պատրիարքական կոնդակաւ կը ծանուցանէ Առաջնորդաց 'զազգային որոշումը, ի հրահանգ Ժողովոց և խորհրդոց:

Յօդ. 74 — Եթէ հաստատված օրինաց մէջ սահմանադրական այնպիսի կէտեր կան, ի. Դրան վաւերացմանը կը կարօտին, որ այնպիսեաց համար՝ Բարձրաշնորհ Սրբազանը կա'մ պատասխանատուութիւնը յանձնվ'առնուի միջնորդ յարաբերութեանց Ազգին և Տէրութեան, և գործադրութիւնը կը հրամայէ պատրիարքական իշխանութեամբ, սպասելով զայդ վաւերացումը. կամ՝ բացառութիւն կը խնդրէ Ժողովէն, փութացնել խոստանալով 'զայդ վաւերացումը:

Ո՛րն և ըլլայ իր որոշումը՝ Բարձրաշնորհ կը յայտնէ զանի Ժողովին գո'նէ յաջորդ նիստին մէջ:

Յօդ. 75 — Ժողովն իր որոշումէն չը կրնար դառնալ կամ զանի փոփոխել, եթէ որոշեալ խնդրին հեղինակին կողմէն, Վարչութեան կամ Պատրիարքին կողմէն՝ գործա-

դրութեան անտեղութիւնն պատճառելով ըստիպողութիւնն չը խնդրվի, որոշումէն գտնէ երեք ամիս ետքը: (տե՛ս ստիպողութեան յօդուածները):

Եթէ ստիպողութիւնը մերժվի, արդէն որոշեալ խնդիրը մէյ մ'ալ չը կրնար ներկայվիլ նոյն ատենական շրջանին մէջ:

Ը. ԳԼՈՒԽ

Բեմական յարաբերութիւնք Ժողովին:

Յօդ. 76 — Ժողովին ուղղակի և ներքին յարաբերութիւնքը իւր Գործադիր իշխանութեան և իւր Վարչութեան հետ են, որոյ անդամք՝ իրենց վերապահեալ նստարանին վրայ բազմած՝ Ժողովին մէջ ձայն ունին, բայց ո՛չ քրէէ իթէ երեսփոխան չեն: — Նոյնպէս և իրենց համարատուութեան խնդրին մէջ ձայն ունին, բայց քրէէ ո՛չ թէ և երեսփոխան:

Ժողովին դիւանը առանց թուղթի գործ ո՛չ կ'ընդունի Վարչութենէն, ո՛չ կը յղէ Վարչութեան (1):

Յօդ. 77 — Վարչութեան անդամք՝ անձնաւոր իր մասին մէջ առանձին՝ իրրեւ պաշտօնեայ Ժողովին՝ պատասխանատու են անոր, և Գործադիր իշխանութեան Պետը՝ ընդհանուր պատասխանատու, ըստ Սահմանադրութեան:

Այս պատասխանատուութենէն ընդհանուր կերպով կը գերծվի Սահմանադրութեան պատուիրած տարեկան համարատուութեամբ:

Սահմանադրութեան պատուիրած համարատուութիւնը՝ չիմանար եղած անցած դէպ մը

(4) Հրահանգ. — Վարչութիւնը չը կրնար և չ'ունի իրաւասութիւն խնդրել յղէ և վին ի քննութիւն ու տարտամ կերպով կարծիք ցնել, զի քննութիւնը տեղեկագիր կը պահանջէ, և Ժողովը տեղեկութիւն առնու տեղ չ'ունի, իրմէ վեր մարմին չ'ի կայ պաշտօնական իր քննութեանց ու վէճերուն նըպատակը՝ միայն վճռի մը հասնել է: Իրեն եկած թուղթերը, իր դիւանին վրայ առնալով՝ վճիռ կ'ընդունեն և ո՛չ տեղեկագիր:

Վարչութեան ընկերքը խնդրանք մընէ կամ առաջարկութիւն, որոյ համար ստիպողութիւն կրնայ խնդրել:

Ստորնագոյն դիւանէ մը պաշտօնական թուղթ չը յղվի բարձրագոյնին՝ այլ կը մատուցվի, ինչպէս բարձրագոյնէն չը մատուցվի ստորնագոյնին՝ այլ կը յղվի:

մասնաւոր գործողութեանց ցանկը, այս տեւական և ընդհանուր վերակերպութիւնները, եղծմանց ու անկանոնութեանց առջեւն առնելու համար նոր հաստատված օրէնքն ու կանոնները ազգային գործոց անձնաւոր ճիւղին իր մասին մէջ ինչ քայլ առած յառաջագէմ և ո՛ր աստիճան բարգաւաճեալ ըլլալը. վերջապէս չ'իմանար պաշտօնէին պաշտօն վարած ըլլալը գիտնալ, այլ այն պաշտօնին պարտականութիւնը կատարած կամ ո՛ր աստիճան կատարել կրցածը կ'սպասէ իմանալ: Քանզի պաշտօն և պարտականութիւն մի և նոյն բան չ'իմոնար Սահմանադրութիւնը:

Համարատուութեամբ հասկցածն այն է Սահմանադրութեան, ինչ որ Վարչութեան իւրաքանչիւր մասին համար՝ ո՛չ իրրեւ պաշտօն, այլ իրրեւ պարտականութիւն գծած է իր յօդուածին մէջ, ժամանակին համար պահանջելու նախատեսութեամբ:

Սոյն աչօք կը քննեն դիւանները, սոյն աչօք կը դատէ Ժողովը ըզՎարչութեան համարատուութիւնը:

Եթէ ժամանակին չ'աւանդվին այդ համարատուութիւնը Մ. Դիւանին վրայ, հանդերձ ազգային ելումտից տարեկան պիւտճէով, պատասխանատու կը մնան Վարչութեան անդամք և գլխաւորապէս գործադիր իշխանութեան պետը, որուն այս մասին հարցում կ'ուղվի Դիւանէն (յօդ. 1):

Յօդ. 78 — Վարչութեան իւրաքանչիւր մասին տարեկան համարատուութիւնը՝ առանկան չըջանին երկրորդ նիստին մէջ՝ տպեալ կ'աւանդվին Ժողովին դիւանին վրայ (յօդ. և 6):

Ատենապետը զանոնք դիւաններուն կը յղէ իրրեւ ստիպող խնդիր (յօդ. 9, 10, 11) Ժողովին կարծիքն առնելէն ետքը ձեռամբարձով առանց վէճի:

Դիւաններէն տեղեկագիր քանի որ հասնի, տեղեկագրեր կ'ընթեռնու և կ'աւանդէ Մ. Դիւանին: Ատենապետը կ'առաջարկէ և Ժողովը կ'որոշէ իւրաքանչիւրին վիճարանութեան օրը:

Յօդ. 79 — Համարատուութեանց քննութեան արդեամբ Ժողովը կամ կը գովէ կամ կը պարտաւէ Վարչութեան ընթացքը, և իր դատավճիռը գաղտնի քրէէով կը յայտնէ:

Համարատուութեան չընդունելութիւնը՝ անվստահութիւն կ'ենթադրէ Ժողովին կողմէն համարատու ճիւղին վրայ, որ պարտաւորեալ կը գտնվի հրաժարելու:

Յօդ. 80 — Վարչութեան անդամոց հրաժարականը կամ ուղղակի Ժողովին կը տրվի կամ Պատրիարք Սրբազանին, որ եթէ ընդունի կը հաղորդէ զանի Ժողովին, որ կը հաստատէ զայն ընդունելութիւնը եւ նոր ընտրելեաց ցանկը կը խնդրէ (տե՛ս յօդ. 47): — Ժողովին տրված հրաժարականը եթէ պատճառաբանեալ է, Ժողովը Իրաւասութեան դիւանին եզրակացութեան վրայ ձեռամբարձով առանց վէճի կամ կ'ընդունի կամ գործադիր իշխանութեան կը յղէ ի տնօրէնութիւն:

Յօդ. 81 — Ո՛ր և է պարագայի մէջ երբ Ժողովին կողմէն անվստահութեան ցոյց կամ կասկած նշմարէ, Վարչութեան այս կամ այն մասը միշտ իրաւունք ունի վստահութեան քրէէ պահանջելու:

Ժողովը կ'որոշէ ձեռամբարձով առանց վէճի միթէ կը տեսնէ՝ այդ քրէէին պէտքը: Այդ քրէէն յաջորդ նիստին կը մնայ, որոյ արդիւնքը Գործադիր իշխանութեան չը դաչիր:

Յօդ. 82 — Ո՛ր ժամանակ ըլլայ երեսփոխան մը կրնայ հարցապնդում ուղղել Վարչութեան ո՛ր և է մասին կամ Պատրիարք Սրբազանին. բայց գրաւոր պէտք է տայ իր այդ խնդրանքն Ատենապետին: — Այդ խնդրանքը կը բացատրէ համառօտիւ հարցման նիւթը և կ'ընէ որո՛ւ ուղղեալ ըլլալը. Ատենապետը կ'ընթեռնու զանի Ժողովին:

Երեսփոխանէ առ երեսփոխան հարցապնդում արգելեալ է:

Յօդ. 83 — Վարչութեան անդամներէն անի որում անկ է պատասխանել իր կարծիքը տալէն ետքը, Ժողովը կը վճռէ ձեռամբարձով առանց վէճի միթէ կամ լսել այդ հարցապնդումը, և կ'որոշէ օրը:

Իրաւունք է դռնփակ նստել եթէ խնդրէ հարցապնդեալ պաշտօնեայն:

Հարցապնդումն լնալէն և միջադէպը գոցվելէն ետքը, Ժողովը կը դառնայ իր օրակարգին:

Յօդ. 84 — Պատրիարք Սրբազանին համար անվստահութեան քրէէ չ'առաջարկվի, և ո՛չ իսկ ինք կրնայ վրստահութեան քրէէ պահանջել: Իր անկումը չը կրնար տեղի ունենալ այլ միայն այն ճամբով որով հասած է յիշատակութիւն (յօդ. 13, 50):

Բայց կրնայ ամբաստանուիլ երեսփոխանաց կողմէն Սահմանադրութեան հակառակ

ընթացքի մը համար, կամ անոր գործադրութեան անհոգութեան համար:

Երբոր կանոնաւոր (յօդ. 55) ամբաստանագիր մ'աւանդվի Մ. Դիւանին վրայ, Ատենապետը զանի կը հաղորդէ Ժողովին և անոր կարծիքն առանց վէճի առնելէն ետքը կը յղէ Ատենապետաց դիւանին նախաքննութեանը:

Այս դիւանն իր տեղեկագրով կամ պարզապէս մերժման կ'եզրակայէ կամ նկատաւան:

Տեղեկագրին եզրակացութեան վրայ Ժողովը կ'արտասանէ իր վճիռը ձեռամբարձով առանց վէճի, և ըստ այնմ կամ կ'անցնի իր օրակարգին եթէ մերժումն արտասանէ, կամ ելք կուտայ ամբաստանութեան եթէ նկատաւումն արտասանէ:

Այս ետքի պարագային մէջ յատուկ մասնաժողով մը կ'ընտրուի (յօդ. 7) ամբաստանութիւնը քննելու համար:

Երբ այս քննիչ մասնաժողովին տեղեկագիրը տպեալ և երեսփոխանաց ցրեալ աւանդվի Դիւանին, յետ ընթերցման եթէ ընթերցումն ըլլայ, Ատենապետը Ժողովին կամ վերադառնալով առանց վէճի կը յղէ զայս տեղեկագրերը Ատենապետաց դիւանին, ի վերաքննութիւն:

Վերաքննեալ տեղեկագրին եկած օրը Ժողովը կ'որոշէ վիճարանութեան օրը, և կը դատէ զամբաստանութիւնը:

Այս դատական նիստը դռնփակ է: Ատենապետը զանի կը գումարէ երեսփոխանաց օրինական մեծամասնութեան ներկայութեամբ (յօդ. 50), և եպիսկոպոսաց երկրպագոյնին բը (յօդ. 50), և եպիսկոպոսաց երկրպագոյնին բը (յօդ. 50), և եպիսկոպոսաց երկրպագոյնին բը (յօդ. 50):

Քրէէն գաղտնի է, և ամբաստանողը քրէէ չ'ունի:

Եթէ ամբաստանութիւնն իրաւացի դատվի Ժողովէն, Դիւանը կ'առաջարկէ անվստահութեան քրէէն, որ պարտաւոր իշխանութեան անկումը կ'ենթադրէ. որոյ արդեամբ և յանուն Ժողովին Դիւանը նախագահ եպիսկոպոսին հետ կը խնդրէ Պատրիարք Սրբազանէն իր հրաժարականը, զոր կը պարտաւորի տալ:

Եթէ ամբաստանութիւնն անիրաւի դատվի Ժողովէն, Դիւանը կ'առաջարկէ վստահութեան քրէէն որ անպարտ իշխանութեան հաստատութիւնը կ'ամբապնդէ, և որոյ արդեամբ զոր Դիւանը կը հաղորդէ Պատրիարք Սրբա-

զանին, ամբաստանողը կը պարտաւորին նե-
րում խնդրել Նորին Սրբազնութեանն դռնբաց
նիստի մէջ:

Սոյն օրինակ կրնայ ամբաստանվիլ և
Վարչութեան անձնէր ճիւղ, և ժողովը սոյն
ճամբով կը դիմէ իր դատավճռին:

Յօդ. 85 — Վարչութեան անդամք ալ
կրնան ամբաստանել Պատրիարք Սրբազանը,
բայց պէտք է նախ հրաժարին կամ դադրին
պաշտօնէ. և չեն կրնար ամբաստանել երբ
արդէն Նորին Սրբազնութեան կողմէն վար-
չական փոփոխման մ'առաջարկութիւն աւան-
դեալ է Դիւանին:

Յօդ. 86. — Եթէ Պատրիարք Սրբազանը
Վարչութեան մասնակի կամ ամբողջակի փո-
փոխումն առաջարկէ ժողովին, պատճառա-
բանեալ կ'ընէ 'զայդ առաջարկութիւնը, և
ժողովի Իրաւասութեան դիւանին եզրակա-
ցութեան վրայ՝ կ'ընդունի կամ կ'օրաձգէ
'զառաջարկութիւնը, ձեռամբարձով առանց
վէճի:

Զօրաձգումը սա բառերով կը պատճա-
ռարանէ. «Ժողովը զՊատրիարք Սրբազանին
ուշադրութիւնը վերստին հրաւիրելով առա-
ջարկեալ փոփոխման վրայ՝ կը յապաղէ 'զիւր
հաճութիւնը»:

Յօդ. 87 — Եթէ Պատրիարք Սրբազանը
'զիւր հրաժարականը տայ, պատճառաբանեալ
պէտք է ըլլայ այդ հրաժարագիրը. ժողովը՝
յետ ընթերցման՝ Ատենապետաց դիւանին նա-
խաքնութեանը կը յանձնէ հրաժարագիրը, և
այս դիւանին եզրակացութեանը վրայ՝ պատ-
ճառները քննելով՝ կ'ընդունի կամ չ'ընդունի
առաջարկեալ հրաժարումը: Եթէ չ'ընդունի,
պատճառաբանեալ կը հաղորդէ 'զիւր որոշու-
մը՝ Պատրիարք Սրբազանին, որում միայն կը
մնայ որոշել իր ընելիքը:

Յօդ. 88 — Կեդրոնական Վարչութեան
արտաքին յարաբերութիւններէն ծագած խն-
դիրները անուղղակի կուգան կ'ենեն ժողովին
ատենանը՝ Պատրիարք Սրբազանին միջնորդու-
թեամբը:

Այս ճամբով եկած թուղթերը՝ կամ հրա-
մանագիր է Բ. Դռնէն, կամ կոնդակ Վեհա-
շնորհ Կաթողիկոսէն, կամ խնդրագիր Գաւա-
ռական ժողովներէն և Առաջնորդներէն, և
կամ աղերսագիր հասարակութեան կողմէն,
Պատրիարք Սրբազանին ուղեալ. որ ատոնց
մէջէն ժողովին ներկայելիները կը հաղորդէ

անոր՝ կցելով միանգամայն Վարչութեան կար-
ծիքը նոյն խնդրին վրայ և պարտ ու պաշա-
ճըն իմացնելով:

Ժողովը՝ ըստ պատշաճին՝ կամ Վարչու-
թեան կը յղէ ի տնօրէնութիւն, կամ իր դի-
ւանաց նախաքնութեանէն կ'անցնէ խնդիրը,
կամ մասնաժողովէ 'ը և կամ Ատենապետաց
դիւանէն, և ատոնց տեղեկագրին վրայ կը
վիճէ, կ'որոշէ իր պատասխանը և կը հաղոր-
դէ իր Նախագահին առ ի տալ որում անկ է:

Յօդ. 89 — Հասարակութեան կողմէն
Ազգային ժողովին մատուցուելու հանրագիր,
աղերսագիր, ստորագրեալ ըլլալու է. ստո-
րագրողաց երկիրը, արհեստն ու բնակարանը
նշանակեալ, կամ գոնէ չորսինը՝ եթէ չատ-
ւոր են:

Ստորագրութիւնք վաւերացեալ ըլլալու
են տեղին Թաղական Խորհուրդէն:

Եթէ այդ վաւերացումը զլացեալ է, այդ
զլացումը նշանակելու են ստորագրողք աղեր-
սագրին աւարտը:

Հանրագիր թէ աղերսագիր Նախագահ
Սրբազանին պէտք է ուղղի և անոր տրվի
կամ Պատրիարքարանի դիւանատան՝ մէկ կամ
քանի մը անձանց ձեռքը:

Ժողովարանին բակը խոնեալ բազմու-
թեամբ բերված աղերսագիր ո'չ նախագահը
կրնայ ընդունել ո'չ Ատենապետը:

Երեսփոխանի մը արգիլեալ է միջնորդ
կանգնիլ բազմութեան և ժողովին մէջտեղ.
պարագային ծանրութեան համեմատ ենթակայ
կ'ըլլայ 102 յօդուածին տնօրինած պատիժնե-
րէն մէկուն:

Յօդ. 90 — Աղերսագիրներն իրենց եկած
կարգով կը տօմարագրէ Պատրիարքարանի
դիւանապետը աղերսագրոց տօմարագրքին մէջ,
նշանակելով աղերսագրին կարգին թիւը, ըս-
տօրագրողին երկիրը, արհեստն ու բնակարանը
նոյնպէս և խիստ համառօտ կերպով աղերսին
առարկան:

Տօմարագրեալ աղերսագիր Նախագահին
կողմէն դիւանապետին ձեռքը կ'աւանդվի Մ.
Դիւանին, և Ատենապետը՝ ժողովին համա-
ռօտ մը ծանուցանելով նիւթը՝ կը յղէ Յարա-
բերութեանց դիւանին, ժողովին կարծիքն առ-
նելէն ետքը ձեռամբարձով առանց վէճի:

Եթէ նոյն խնդրին վերաբերեալ խնդրով
մ'ըզբաղած է յատուկ մասնաժողով մը կամ
ուրիշ դիւան մը, ուղղակի հոն կը յղէ: Զայս

յղումը Յարաբերութեանց դիւանն ալ կրնայ
ընել:

Ո'ր և է երեսփոխան կրնայ լիովին ծա-
նօթութիւն առնուլ աղերսագիրներէն, անոնց
քննութեանն զբաղող դիւանին դիմելով:

Յօդ. 91 — Ամէն մէկ աղերսագիր՝ տե-
ղեկագրի մը և որոշման մը նիւթ է քննիչ
դիւանին մէջ:

Տրված որոշումն իբրեւ պատասխան՝ ի-
մաց կը տրվի աղերսագրողին, աղերսագրին
կարգին թըւահամարովը, որոյ առջեւ նշա-
նակեալ է այդ որոշումը:

Քննիչ դիւանը կամ մասնաժողովը ժո-
ղովին ատենապետը կը բերէ այն աղերսագիր-
ները 'զորս Վարչութեան յղել կ'եզրակայէ, և
զանոնք որ օգտակար կը դատէ ժողովին քնն-
նութեանն ենթարկել:

Առաջնութիւն կամ ստիպողութիւն կըր-
նայ խնդրվիլ աղերսագրի մը քննութեան հա-
մար. ժողովը կ'որոշեն սոյն պարագային մէջ՝
ձեռամբարձով առանց վէճի:

Երեք ամսի մէջ գոնէ՝ Վարչութիւնը կը
ծանուցանէ ազգային օրագրի միջոցով ի'նչ ելք
որ տուաւ ժողովէն իրեն յղեալ աղերսագրոց:

Թ. ԳԼՈՒԽ

Ներքին և արտաքին բարեկարգութիւն Ազգային ժողովին.

Յօդ. 92 — Ժողովին բարեկարգութիւնը
յանուն ժողովին՝ Նախագահ Սրբազանը կը
հոգայ, անձամբ կամ իւր փոխանորդին ձե-
ռքը:

Փոխանորդ Հօր կը վերաբերի նաեւ ժո-
ղովարանին նիւթական պիտոյից հոգը:

Յօդ. 93 — Ո'չ ոք օտար՝ ո'չ մէկ պատ-
ճառանօք՝ չը կրնար մտնել երեսփոխանաց
բազմած չըջապատին մէջ:

Յօդ. 94 — Ժողովուրդին ունկնդրու-
թեան իրաւունքը լիովին վճարված է ատե-
նագրութեանց հրատարակմամբը, որ իբրեւ
արձագանդ ժողովին՝ համօրէն ազգին լսողու-
թեանը կը հասնի. Ներկայութեամբ սահման-
եալ ունկնդրութեան թոյլտուութիւնը չնորհ
մըն է ժողովին կողմէն. զոր Նախագահը
կամ Ատենապետը կը տնօրինեն:

Վերնատունը տիկնայց յատկացեալ է:

Դասը՝ եկեղեցական ունկնդրաց, գաւա-
ռական և թաղական ժողովականաց ու Խոր-
հրդականաց, նախկին երեսփոխանաց, ազգա-
յին լրագրապետաց և պատուաւոր օտարազգ-
եաց յատկացեալ է. զորոնք բարապանք կ'ըն-
դունին ու կը տեղաւորեն:

Նիստին բոլոր տեւողութեան ատեն՝ ուն-
կընդիրք լուռ կենալու են ու նստած:

Հաւանութեան կամ դժգոհութեան ձայն
բարձրացնողը իսկոյն դուրս կը հանվի ուն-
կընդրութեան տեղէն՝ բարեկարգութեան պա-
հպան բարապանաց ձեռք, հրամանաւ Նա-
խագահին կամ Ատենապետին:

Յօդ. 95 — Եթէ ժողովը աղմկայոյզ ըլ-
լայ, և Ատենապետը կամ Նախագահը չը կա-
րենան հանդարտութիւնը վերահաստատել,
կ'ազդարարեն թէ նիստը դադրեցնելու պիտի
պարտաւորին:

Երկրորդ ապարդիւն ազգէն ետքը՝ նիս-
տը կը վերնայ կէս ժամի չափ: — Կէս ժա-
մէն՝ նիստ ու վիճաբանութիւն դարձեալ կը
շարունակուին:

Եթէ աղմուկը նորէն օկսի, Ատենապե-
տը ժողովին իմաց տալէն ետքը՝ կրնայ վի-
ճաբանութիւնը փակեալ յայտարարել, և ան-
ձաբանութիւնը քրէտարկութեան ձեռնարկել, եթէ
միջապէս քրէտարկութեան ձեռնարկել, եթէ
տեղի կայ:

Եթէ աղմուկը մէյ մ'ալ սկսի ու քրէ-
տարկութիւնը խափանէ, կամ ժողովին մէջ
բռնութեան դիմողներ ըլլան, իսկոյն կը վեր-
նայ նիստը:

Յօդ. 96 — Պատրիարք Սրբազանին հո-
գըն է հսկել Ազգային ժողովին ներքին և
արտաքին ապահովութեան:

Առ այս պէտք եղած միջոցները ձեռք
կ'առնու, հարկաւոր դատած հրամանները
կուտայ, և ըստ հարկին՝ պահապան գորու-
թիւն կը խնդրէ ոստիկանութեանէն, իր հրա-
մանին տակ գործելու:

Պատրիարքական իշխանութեան սահմա-
նը՝ թէ՛ Ազգին և թէ՛ տէրութեան առջեւ՝
իր ուխտն ու պատասխանատուութեան օան-
մանն է:

Ժ. ԳԼՈՒԽ

Պատժական Կանոն

Յօդ. 97 — Ազգային ժողովին կանոնադրանք անդամոց տնօրինվելու բարեկարգական պատիժները՝ չորս աստիճան՝ ասոնք են.

1. Ի կարգ կոչում:
2. Ատենագրութեամբ ի կարգ կոչում:
3. Յանդիմանութիւն:
4. Պարտաւանօք յանդիմանութիւն:

Մեղմ պատիժները Ատենապետը կը տընօրինէ. խիստ պատիժները ժողովը կ'արտասանէ:

Յօդ. 98 — Ի կարգ կը կոչվի այն ատենաբանն որ կարգէն խոտորի, ա'յն անդամը որ 28 յօդուածին պատուիրանքը չը յարգելով կամ ո'ր և է կերպով բարեկարգութիւնը խանգարէ:

Յօդ. 99 — Ատենագրութեամբ ի կարգ կը կոչվի ա'յն անդամն որ մի և նոյն նիստի մէջ երկու անգամ, կամ երկու յաջորդ նիստերու մէջ ի կարգ կոչվեցաւ:

Յօդ. 100 — Ատենապետն ինքնին անկախ հեղինակութիւն ունի ի կարգ կոչելու:

Խօսքը կը շնորհվի այն ատենաբանին որ ի կարգ կոչեալ՝ կը հպատակի Ատենապետին հեղինակութիւնն ու կը խնդրէ՝ զինքն արդարացնել:

Անի որ՝ խօսելու արտօնութիւնը չ'առած զինքն ի կարգ կոչել տուաւ, խօսք չ'ունի՝ զինքն արդարացնելու համար, այլ միայն ատենանին վերջերը, եթէ Ատենապետը չը հաճի:

Եթէ Ատենապետը ետ չ'առաւ ի կարգ կոչումը, ատենադպիրք՝ զանի կը նշանակեն ատենագրութեան մէջ:

Յօդ. 101 — Երբոր ատենաբան մը մի և նոյն նիստի մէջ երկու անգամ ի կարգ կոչվի, ժողովը կրնայ Ատենապետին առաջարկութեան վրայ արգիլել զանի խօսքէ այնուհետեւ այն նիստին մէջ:

Ժողովը կ'որոշէ ձեռամբարձով առանց վէճի:

Յօդ. 102 — Յանդիմանութիւն կ'արտասանվի այն անդամին դէմ.

1. Որ ատենագրութեամբ ի կարգ կոչումէն ետքը չը դառնար ի կարգ և ի պարտականութիւն.

2. Որ մի և նոյն նիստի մէջ երեք անգամ կամ յաջորդապէս երեք նիստի մէջ ի կարգ կոչման պատժին արժանանայ:

3. Որ ժողովին մէջ աղակալող տեսարան մը յարուցանելու նախաձեռնէ, կամ օրէնսդրական աշխատանքէ հաւաքապէս ձեռնդրանութիւն թելադրէ:

4. Որ իր պաշտօնակցաց մէկուն կամ մէկ մասին դէմ նախատինք կամ գրգռիչ սպառնալիք ուղղէ:

Յօդ. 103 — Պարտաւանօք յանդիմանութիւն կ'արտասանվի այն անդամի դէմ.

1. Որ պարգ յանդիմանութեան դիմադարձութիւն ընէ.

2. Որ բանութեանց դիմէ կամ ունկրնդրաց յարձակման ձայնատու ըլլայ:

3. Որ հայհոյէ կամ ընկերին ձեռք վերցնէ.

4. Որ ըզժողովն անարգէ, կամ անոր մէկ մասը, կամ Ատենապետը:

Յօդ. 104 — Պարտաւանօք յանդիմանութիւնը հարկ կը դնէ յանցաւոր երեսփոխանին իսկոյն ատենան թողուլ դուրս ելնել և զգուշանալ երեւիլէ մէջ մ'ալ նոյն նիստին մէջ:

Եթէ չ'եղնէ, Նախագահը հրաման կ'ընէ. եթէ այս հրամանին անհնազանդութիւն ըլլայ, նիստը կը վերնայ, և յանցաւորին մեկնիլէն ետքը կրնայ դարձեալ շարունակվիլ. բայց անհնազանդ յանցաւորը յաջորդ նիստին մէջ խօսելու իրաւունք կը կորուսանէ:

Յօդ. 105 — Յանդիմանութիւնները թ' պարգ և թէ՛ պարտաւանօք ժողովը կ'արտասանէ ձեռամբարձով առանց վէճի, Ատենապետին յանուն կանոնադրութեան առաջարկութեանը վրայ, և Նախագահը կը գործադրէ:

Երեսփոխանը որու դէմ առաջարկվի այս բարեկարգական պատիժներէն մէկը կամ միւսը, միշտ իրաւունք ունի իր արդարացման համար խօսելու կամ յանուն իւր խօսեցնելու իր պաշտօնակցաց մէկը:

Ժողովին արտասանաց պատիժները ատենագրութեանց մէջ կ'արձանագրվին, իսկ այս վճիռներուն դէմ հետեւ յանդիմանողին անունը, եթէ ըլլայ այդ աստիճան կանոնադանց հաճարակաց թերթերով ալ կը տարածայնի, ի հրապարակ տալով ատենագրութեան այն քաղուածը ուր պատիժը յիշեալ է:

Յօդ. 106. — Կ'ընկնի երեսփոխանութեան այն անդամը որ ժողովարանին մէջը կամ շուրջը օճիր մը գործէ, կամ իր օրէնսդրական պաշտօնին տեման ատեն պատժական ատենանի մը կողմէն դատապարտութիւն մը կրէ, որ զրկէ զինքը՝ իրրե բարոյապէս անբաւական՝ ընտրելութեան իրաւունքէն, ըստ Սահմանադրութեան:

Պաշտօնակցութեան ժողովէն կ'արտասանվի՝ յետ օրինաւոր ապացուցման:

ԺԱ. ԳԼՈՒԽ

Բացակայութիւն

Յօդ. 107. — Բացակայութեան հօր և բանաւոր պատճառներ են՝

1. Ճամբորդութիւն.
2. Հիւանդութիւն.
3. Հրդեհ թաղին մէջ.
4. Ծանր հիւանդ տան մէջ:

Յօդ. 108. — Նախագահ Սրբազանին ներկայութիւնը միշտ կարեւոր է ժողովին շուքն ու պատկառանքն աւելցնելու համար, և երբեմն անհրաժեշտ՝ ժողովին ներքին և արտաքին ապահովութեանը համար:

Երբոր բանաւոր պատճառով կամ ազգային կարեւոր ու ստիպող գործով մը զբաղեալ՝ ստիպվի բացակայութեան, իր տեղ առօրեայ Նախագահ մը կը ցուցնէ:

Յօդ. 109. — Մայր դիւանին անդամոց ներկայութիւնը միշտ հարկաւոր է ատենանին բացման ճիշտ որոշեալ ժամուն, մանաւանդ Ատենապետինն ու խմբագիր ատենադպիրինը անհրաժեշտ է, մէկը ատենանը բանալու համար, միւսը ատենագրութեան վրայ դիտողութեանց պատասխանելու համար:

Երբոր Ատենապետը հօր պատճառով մը ստիպվի բացակայութեան, պարտաւոր է բաւական ժապանակ առաջ իմաց տալ երկու դերատենապետաց միանգամայն, զի եթէ մէկն ալ նմանապէս անյաղթելի ուժի մը տակ գտնվի՝ կարենայ միւսին իմաց տալու միջոց ունենալ:

Նմանօրինակ կը պարտին իրարու իմաց տալ և ատենադպիրք:

Ժողովին պատուարժանութեանը դպչելը անտեղութիւն է՝ դիւանին անդամոց բացակայութեան երեսէն՝ առօրեայ դիւանով ատկայութեան երեսէն տակ գտնվիլ (յօդ. 2):

Յօդ. 110. — Հրաժարեալ կը համարվի ա'յն երեսփոխանը.

1. Որ առանց բանաւոր պատճառի երկու յաջորդ նիստերու բացակայ մնալով, երբորդին անձամբ չը պատասխանէ նախագահական յատուկ կոչմանը. ասի՝ իր յանձնառած պաշտօնին անհոգութիւն ըրաւ երեք անգամ:

2. Որ՝ առանց բանաւոր պատճառ յայտնած ըլլալու՝ ատենական շրջանի մը երեք անգամ անհրաժեշտ մէջ անուանական կոչման չը պատասխանէ. ասի՝ Ազգին գործը ետ մնալու պատճառ եղաւ երեք անգամ:

Այս դատի անդամները՝ եռապատիկ պարտադանք՝ 102 յօդուածին խտուրթեանը կը հանդիպին, որ բացակայութեան վերադարձվայնքան կը ծանրանայ և կ'ըլլայ վերջնական բացակայութիւն, զոր ժողովը կը վճռէ ձեռամբարձով առանց վէճի՝ Ատենապետին յանուն կանոնադրութեան առաջարկութեանը վրայ(1):

Պարտադանքութեամբ հրաժարեալ համարելոց անունները՝ ատենագրութեանց մէջ նշանակվելէն զա՝ ասարակաց թերթերն ալ կը տանին ընտրողաց ականջը:

Յօդ. 111. — Թէ՛ կանոնին հրաժարցուցած, թէ՛ ինքնին հրաժարողաց և թէ՛ վախճանեալ երեսփոխանաց տեղ նոր ընտրութիւնները ատենական տարւոյն վերջը կ'ըլլան ընդհանուր ընտրութեանց ատեն:

Սակայն եթէ ժողովէն պակսող անդամոց թիւը օրինական թիւին քառորդէն անցնելով՝ իսկական թիւին ամբողջութիւնը խորել սպառնայ (յօդ. 49), ժողովը կրնայ՝ ե'րբ որ ըլլայ՝ պատահական ընտրութիւն հրամայել, Նախագահ Սրբազանին կամ Դիւանին առաջարկութեանը վրայ:

Եթէ դիւանին մէջ պատահի հրաժարումը, անմիջապէս յաջորդ նիստին կ'ըլլայ ընտրութիւնը (տե՛ս յօդ. 5):

(1) Հրահանգ. — Դիւանը պատժատեղ մ'ունի տոմարաձեւ, որոյ մէջ անձիւր պատիժ իր երկու էջն ունի դէմէ դէմ. հոն կը նշանակեն ատենադպիրք անձիւր նիստին մէջ տեղի ունեցած պատիժը, նոյն պէս և բացակայութիւնքը: Ամէն նիստին վերջերը, նոյն տեղը աչքէ անցնելով՝ եթէ կայ պարտադանցութեան աստիճանը հառած անուն՝ ցանկը կուտան Ատենապետին, որ զանի կը կարգայ և ժողովը կ'արտասանէ անոնց հրաժարեալ համարումը:

ՎԵՐՋԻՆ 307. — Եթէ անհնական չըր-
ջանի մը մէջ երկու անգամ միայն՝ յաջորդա-
պէս թէ՛ ընդմիջապէս՝ նիստը բողոքովին ան-
բաւական մնալով տեղի չ'ունենայ կամ վեր-
նայ, թող որոշող մասին բացակայութեան ե-
րեւոյն, և երրորդին՝ եթէ երեսփոխանը նա-
խագահական յատուկ կոչնագրին խուլ մնան
ու նիստը դարձեալ անբաւական թողուն
(յօդ. 52), բացակայ մեծամասնութիւնը՝ իբ-
րեւ եռապատիկ պարտազանց՝ ըստ կանոնի
հրաժարեալ կը համարվի (յօդ. 110)։

Եթէ այդ անակնկալ այլ ո՛չ անկարելի
դէպք տեղի ունենայ, Նախագահ Սրբազանը
անհրաժեշտ հարկին մէջ կը գտնվի ստիպողա-
կան ատենան բանալու օր և է թընով ներկայ
անդամոց, որք կը հաստատուին մեծամասնու-
թեան բացակայութիւնը, կարտասանեն 110
յօդուածին տնօրինած արժանահաս վճիռը, և
զ'ատենագրութիւնը կ'ստորագրեն։

Հետեւեալ օրը՝ ստիպողական ատենանին
վճիռն հրատարակելով, միանգամայն և բա-
ցակայից տեղ նոր ընտրութեանց հրահանգները
արժով ընտրող ժողովոց, Պատրիարք Սրբա-
զանը՝ իբրեւ աւանդապահ ազգային գործա-
դիր իշխանութեան՝ անմիջապէս կը հոգայ
զ'Ազգային ժողովին ամբողջացումը։

ԽՄԲԱԳԻՐ
ՌՈՒՍԻՆԵՍԱՆ

ԸՆԿԱԼԵԱԼ ՄԻԱԶԱՅՆ ՀԱՌԱՆՈՒԹԵԱՄԲ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՈՅ

Ի ճիս Ե. 4 Հոկտեմբեր 1874

ԱՏԵՆԱԳԻՐ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ

Ս. Պ. Պ. ՓԱՓԱԶԵԱՆՑ ՌՈՒՍԻՆԵՍԱՆ

ՅԱԵԼԵԱԼ ԵՒ ԲԱՐԵՓՈՒԵԱԼ ՏՐԱՄՍԴՐՈՒԹԻՒՆԷ

ՆԵՐՔԻՆ ԿԱՆՈՆԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՈՅ

Ա.

Գ.

(Ը. Նիս 1876 ամի. երես 138)

Մանրակշիռ խնդրոց լուծման ժամանակ,
թեր ու դէմք ունեցող անուններն ատե-
նագրութեանց մէջ յայտնապէս պիտի նշանակ-
ուին։

Բ.

(ԽԱ. Նիս 1878 ամի. երես 496)

Վարչութիւնն փոխանակ վարչական գոր-
ծոց տեղեկագրի մը, որ մինչև ցարդ համա-
րատութեան համար գործածուած ձեւն էր,
պարտի հարկ տեսած ատեն կամ գէթ Ազգա-
ին ժողովոյ նոր չըջանին բացման միջոցին
հրատարակել ՍՊԻՏԱԿ ՏԵՏՐ անունով, պաշ-
տօնական գրութեանց տետր մը, այն գրու-
թեանց միայն որ կրնան ի լոյս գալ ամէնայն։

Երեսփոխանք միշտ ազատ են անցեալ ե-
ղելութեանց համար պաշտօնական դիւաններ
ընդունելու և ձեռարկութեան վերահաս ըլլա-
լու համար պէտք եղած հետազոտութիւնն ընել
ըստ պատշաճից օրինաց, որով աւելի կ'ունե-
նան՝ եթէ կամք ընեն՝ հարցում կամ հարցա-
պնդում ուղղել որ եւ է գործոց վրայ և այս
կերպով ալ համարատութիւն կատարել։

(Դ. Նիս 1878 ամի. երես 114-120)

Յօդ. 1. — Ազգային ժողովոյ տարեկան
չըջանի բացման նախագահական ճառին որ
գրաւոր կերպով պէտք է ըլլայ, ժողովը կը
պատասխանէ ուղերձով մը, զոր Ատենագի-
տաց Դիւանը կը ծրագրէ և ժողովը վիճաբա-
նութեամբ կը խմբագրէ իւր երրորդ կամ չոր-
րորդ նիստին մէջ, ուր Ս. Պատրիարքը փո-
խանորդով մը կը նախագահէ ժողովին։ Սոյն
ուղերձը Մայր Դիւանին միջոցաւ կը ներկա-
յացուի Ս. Պատրիարքին։

Յօդ. 2. — Իւրաքանչիւր ատենի սկիզբն
ատենական գործողութեանց համար առ ա-
ռաւելն մէկ ժամ կը զոհուի. ի լրման ժամուն՝
անկատար մնացած գործողութիւնք յաջորդ
նիստին կը ձգուին, բացի ժողովով ստիպողա-
կանութիւն տրուած խնդիրներէն որ առ ժա-
մայն կը լուծուին։

Յօդ. 3. — Դիւաններուն կամ մասնա-
ւոր յանձնախումբերու քննութեան յանձնուած
անձնիւր խնդրոյ համար պայմանաժամ կ'որոշ-
ուի տեղեկագրութեան զոր ժողովը Ատենա-
պետին առաջարկութեան վրայ ձեռամբարձով

կը սահմանէ առանց վիճաբանութեան և բո-
լոր յանձնարարեալ խնդրոց ցուցակը ժողովա-
րանին մէջ յարաժամ ի տես ամենից կը տրուի
Ատենագիտին խնամօք։

Յօդ. 4. — Որ և է դիւան կամ յանձ-
նախումբ պարտաւոր է իր քննութեան յանձ-
նուած խնդրոյն տեղեկագիրը պայմանաւ ժա-
մանակին բերել և կամ չկրնար բերելուն
պատճառը գրաւոր բացատրել ժողովին։ Պայ-
մանաժամին տեղեկագիր կամ բացատրութիւն
չբերող դիւան կամ յանձնախումբ ազդարա-
րութիւն կ'ընդունի Դիւանէն յատենի ժողո-
վոյ. և երկրորդ անգամ պայմանաժամ որոշ-
ուելով, եթէ դարձեալ պարտազանց գտնուի,
դժգոհութեան քուէ կը տրուի ժողովէն և
տեղն ուրիշ մը կ'ընտրուի։

Յօդ. 5. — Ա. Իւրաքանչիւր երեսփո-
խան իրաւունք ունի երբ որ ուզէ որ և է
գործի կամ խնդրոյ մը վրայ հարցումն կամ
հարցապնդումն ընել Ազգ. վարչութեան հար-
ցումը տեղեկութիւն ստանալու կամ եղելու-
թիւն մը ստուգելու համար կ'ըլլայ և պա-
տասխանը պարզ տեղեկութիւն է. իսկ սար-
ցապնդումը քննադատական ձգտում ունի և
պատասխանը մինչև տարուան մը համարա-
տութիւն է։

Բ. Հարցում կամ հարցապնդում գրաւոր
կ'արձանագրուի Մայր դիւանին որ ատենա-
կան գործողութեանց կարգը կը հաջորդէ զայն
ժողովին և կը յղէ առ որ ուղղելի է ի պա-
տասխանատուութիւն, որ պարտաւոր է ՀՅ-
ՏԵԻՏԱԿ ՆԻՍՏԻՆ կարծիքը յայտնել, եթէ
հարցման կամ հարցապնդման հեղինակն ստի-
պողութիւն չը խնդրէ և կամ ժողովն չընդու-
նի ստիպողութիւն։ Իսկ հակառակ պարագա-
յի մէջ վարչութիւնը պարտաւոր է նոյն նիս-
տին վերջերը յայտնել կարծիքն, ի պատաս-
խանի հարցման կամ հարցապնդման։

Գ. Վարչութեան կարծիքը կամ ուղղա-
կի պատասխան է հարցման կամ հարցապնդ-
ման նիւթ եղող խնդրոյն և կամ առժամա-
նակեայ՝ կատարելապէս պատարխանելն ան-
կարելի կամ անպատշաճ ըլլալուն յայտարա-
րութիւնը։ Սոյն վերջին պարագայի մէջ վար-
չութիւնը պարտաւոր է պայմանաժամ ցոյց
տալ և պատրաստ գտնուիլ նոյն ժամանակ
պատասխանելու, եթէ հարցումն կամ հար-
ցապնդումն կը կրկնուի։

Դ. Վարչութեան կարծիքը կամ պատաս-
խանը լսուելէն ետքը՝ Ատենագիտն հարցման
խնդիրը կը գոցէ իբր միջադէպ և կ'անցնի
օրուան կարգին։ Իսկ եթէ հարցապնդում կը
կատարուի, վարչութեան հաւանութեամբ օրը
կ'առաջարկէ վիճաբանութեան և ժողովը զայն
կը սահմանէ ձեռամբարձով առանց վիճաբա-
նութեան։

Ե. Որոշեալ օրը հարցապնդման վիճա-
բանութիւնը տեղի կ'ունենայ. հարցապնդող
և հարցապնդեալ՝ որքան անգամ որ պէտք
ըլլայ, իսկ ուրիշ երեսփոխանի ըստ կանոնի
մինչև երկու անգամ խօսելէն ետքը վիճա-
բանութիւնը կը փակուի և պատճառաբան-
եալ օրակարգի մը քուէարկութեամբ վերջ կը
տրուի հարցապնդման խնդրոյն, եթէ ժողովն
պատշաճագոյն չը դատէ պարզ և անխառն
օրակարգն քուէարկելով փակել միջադէպը։

Յօդ. 6. — Ազգ. ժողովն չորս անգամով
Ելեւստից յանձնախումբ մը կ'ընտրէ իւր մէ-
ջէն, որ ազգային պիւտեմէին մէջ Ազգ. ժո-
ղովոյ համար սահմանուած գումարը վարչու-
թեան ընդունելով՝ կը հոգայ ժողովին տպա-
գրական, կահ-կարասեաց և ուրիշ ամէն կար-
գի ծախքեր, և տարեգլխին հաշիւը կը ներ-
կայացնէ Ազգ. ժողովին։

Յօդ. 7. — Ազգ. ժողովին կանոնական
նիստերուն օրն ու տեղին՝ պատշաճ տե-
սած ատեն՝ Ս. Նախագահը Մայր Դիւանին
հետ կանխաւ խորհրդակցելով կ'որոշէ հարկ
եղած փոփոխութիւնը։

Դ.

(ԺԱ. Եւ ԺԲ. Նիս 1880 ամի.
երես 212 եւ 331)

Յօդ. 1. — Ժողովատեղին Գում գարուէն
փոխադրեալ է ի Ղալաթիա։

Յօդ. 2. — Առանց օրինաւոր պատճառի
երեք անգամ բացակայ եղող երեսփոխանին
անունը՝ Դիւանը կը ծանուցանէ ժողովին և
կոչնագրին մէջ ալ յատկապէս կը յիշեցնէ ի-
րեն՝ որ երրորդ բացակայութիւն ունեցած է
արդէն և եթէ չորրորդ անգամ ալ բացակայ
մնայ ըստ օրինի հրաժարեալ պիտի համար-
ուի։

Ե.

(ԺԹ. Նիս 1880 ամի. երես 475-477)

Յօդ. 1. — Ժողովոյ գումարման յատ-
կացեալ Ուրբաթ օրերն Հինգշաբթիի փոխ-
ուած է։

Յօդ. 2. — Փոխանակ կէս օրէն յետոյ
գումարուելու՝ փորձի համար կէս օրէն 3
ժամ յառաջ պիտի գումարուի ժողովը։

Յօդ. 3. — Բացակայութիւն և հրաժա-
րում նշանակող գրութիւնք ատենանի բացու-
մէն մինչև կէս ժամ առաջ պիտի աւանդուին
Ատենագիտին։

Յօդ. 4. — Առաջարկութիւն, հարցում,
հարցապնդումը, խնդրագիր, տեղեկագիր և այլն
նշանակող գրութիւնք ատենանին բացուելէն
մինչև մէկ ժամ առաջ պիտի աւանդուին Ա-
տենագիտին։

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0227066

42 648